

PROJECTENBANK

een uitwisseling tussen
onderwijs- en maatschappijveranderaars
van kleuterschool tot Open School?
Belt u maar ...

tip voor werkers

Zo staat het in het Projectenoverzicht van de Projectenbank:

'De Projectenbank inventariseert projecten die bij scholen en onderwijsgroepen ontstaan zijn vanuit de praktijk van leerlingen, ouders en leerkrachten. Alle gegevens die bij zo'n project horen, worden verzameld en gerangschikt. Wat daaruit komt is een inventarisatielijst en een kort procesverslag over het verloop van het project. Dit wordt uitgegeven en verschijnt in de Projectenbank. De mogelijkheid bestaat om een abonnement te nemen of losse nummers te bestellen bij het Redactiesecretariaat, Wüstelaan 80, Santpoort, tel. 023 – 379809.'

Marjan Berkhout werkt vanuit de Open School bij die bank. Ze vertelt er wat meer over en legt uit hoe begeleiders en deelnemers van de Open School aan deze bank mee gingen doen en waarom. Tenslotte roept ze alle Moer-lezers op om gebruikers én makers van de Projectenbank te worden.

Waar komt de Projectenbank vandaan en wat is het voor club?

Leraren en onderwijzers, die elkaar onder meer kenden van de Werkgroep Vernieuwing Onderwijs (die het blad *Over: Vernieuwing* uitgeeft), de Stichting School & Wereld, onderwijs- of Derde Wereld-winkels, actiegroepen of kritische leraren wilden met elkaar uitwisselen om in hun scholen of daarbuiten projectonderwijs op gang te brengen. Dat wilden ze eerst en vooral vanuit hun betrokkenheid met de Derde Wereld en met de manier waarop daar geprobeerd wordt onderwijs te gebruiken als middel voor ontwikkeling en veran-

dering. Ze verzamelden verslagen waarin duidelijk wordt hoe in scholen gestalte werd gegeven aan 'mondiale vorming'. Dat werd de Projectenbank. Mondiale vorming betekende later niet alleen werken aan Derde Wereld-vraagstukken, maar ook aan problemen in de eigen situatie, op scholen, in de buurten, in oudergroepen. Je kunt in de bank bijvoorbeeld verslagen vinden als:

'Wie is er nu eigenlijk de baas?' – basisschool
'Amnesty International en Chili' – scholengemeenschap

'Gastarbeid' – basisschool

'Problemen van ouders en kinderen t.a.v. opvoe-

ding' — vormingswerk werkende jongeren.

Bij elk project is een contactpersoon aan wie je nadere informatie en adviezen kunt vragen, die je kan helpen bij het opzetten van een eigen project of van wie je aanvullend materiaal kunt krijgen. Begrippen die je in de projecten terug herkent zijn bijvoorbeeld niet-schools leren, onderdrukking, macht, zelfbepaling, onderzoek naar de eigen situatie en de onderdrukkende elementen daarin.

Verder is het principe van de bank zo dat je er iets instopt en iets uithaalt.

Open School gaat meedoen

Een groep begeleiders in de Open School kon zich vinden in de uitgangspunten van de Projectenbank. Vanaf 1977 wisselden zij met elkaar uit over hun werk in de Werkgroep Werkplan Ontwikkeling van Onderop (WOVO). Ze waren bij elkaar gekomen omdat ze enerzijds kritiek hadden op de centralistische beleidsuitgangspunten van de Open School-proef (ze konden onder meer erg weinig met het centraal ontwikkelde materiaal, de olé's), anderzijds wilden ze vorm geven aan hun ideeën. Ze wilden bijvoorbeeld onderzoeken welke belemmeringen voor ervaringsleren de proef in zich had; ze wilden praten over hun rol als begeleider of bekijken welk materiaal in plaats van de olé's te gebruiken was of zelf kon worden ontwikkeld. Ook wilden ze onderzoeken welke leervragen deelnemers hadden en waarom, en wat deelnemers wilden veranderen in hun dagelijkse leven.

Het idee groeide om aan elkaar verslag uit te brengen over die processen in de groepen die je bij WOVO vond horen. Dat zou studie- en werkmateriaal zijn voor begeleiders.

Even belangrijk werd het gevonden om deelnemers met elkaar in contact te brengen, om van elkaar tips te krijgen, van elkaar te horen wat je kan doen als je het ergens niet mee eens bent. Bijvoorbeeld:

Als een groepje deelnemers actie voert tegen de verbreding van een toch al drukke weg in hun woonplaats, zodat het er nóg gevaarlijker wordt voor hun kinderen, dan hebben andere deelnemers daar wat aan, want verkeersproblemen komen immers in veel plaatsen in Nederland voor? Of als een groepje deelnemers een videofilmje maakt over hun wonen in flats, over hun isolement, over de beroerde trappen, de te kleine

ruimte, dan is het toch doodzonde als andere deelnemers zo'n film niet zouden kunnen zien omdat er geen uitwisselvorm is?

Zo gezegd, zo gedaan. Verslagen ervan gemaakt en in de Projectenbank gestopt. Ik kende inmiddels de WOVO vanwege m'n kritiek op de olé's (waarover ik eerder schreef in *Moer* 1979)¹ en zou het schrijven van verslagen door groepjes deelnemers en begeleiders op gang brengen.

Aan de slag:

verzamelen, beschrijven, uitwisselen, wat nemen we op?

Voorop stonden projecten die gericht waren op actie en zelforganisatie van de deelnemers. Zo ontstonden de projecten deelnemersraad, deelnemerskrant.

Maar werken van onderop betekende ook werken met schoolse leervragen van deelnemers. Zo ontstond 'invullen van formulieren', een project dat niet direct was gericht op actie, maar wel op zelfstandiger worden, beter je weg vinden in ambtenarij.

Naast deze op de deelnemers gerichte projecten wilden de begeleidsters graag procesverslagen maken, bijvoorbeeld over hun eigen functioneren in de groep. Het betekende wel dat je je voortdurend moest afvragen: wat neem je wel op, wat niet? Een vraag die je je tot aan vandaag steeds opnieuw moet stellen, en óók de moeilijkste vraag. Ondanks het steeds opnieuw ontwikkelen van criteria kwam het er in de praktijk op neer dat we 'aan een beschrijving begonnen', enthousiast geworden door een verhaal op een WOVO-dag, en pas achteraf konden vaststellen op grond waarvan we enthousiast waren. Al pratend en schrijvend met deelnemers en begeleiders ontdekten we wat kenmerkend was voor dat leerproces, kenmerkend voor ervaringsleren.

Wat zit er nu in dat mapje Open School-verslagen?

Het zijn er zo'n twintig, waarvan vijftien echt helemaal af en gedrukt (nou ja, af zijn ze nooit...) Laat ik er 's één uithalen:

Actie voor behoud van Open School in Grubben-vorst

Bij vragenlijst en procesverslag horen wat krante-artikelen, brieven van deelnemsters en een bandje. In het verslag staat dat het leuk en stimulerend is het bandje te horen. Dat doen we dan: We luisteren naar een groepje verontwaardigde vrouwen van het platteland van Noord-Limburg.

Ze vertellen hoe er door burgemeester, wethouders en gemeenteraad gedacht wordt over de Open School. Het staat in een beleidsnota: 'Open School aan het doodbloeden, nauwelijks aangeslagen'. Het zijn conclusies die ze bij de gemeente trekken, omdat er maar 13 deelnemers zijn in de groep. Slecht geïnformeerd zijn ze: ze weten niet eens dat 15 het maximum is. De vrouwen zijn boos. Boos, omdat ze niet serieus genomen worden ('Ze zeggen altijd al, wat leren ze daar nou?'), maar ook bang voor de toekomst van hun Open School. Ze schrijven een brief naar B&W en naar de krant. Daarna volgt een raadsvergadering. 'Daar heeft de burgemeester zich mooi goed zitten praten' horen we op het bandje. 'Hij wist dat-ie fout was.'

En, vertellen de vrouwen verder, als je wilt dat ze je steunen bij de gemeente, dan moet je ze vaak en veel op de hoogte houden. Schrijf veel in plaatselijke kranten, nodig eens een commissie van onderwijs uit. Zorg ervoor dat je namen hebt op een wachtlijst voor Open School-belangstelingen. Met zo'n lijst sta je sterker als er wordt gezegd: er is geen belangstelling, ze gaan liever naar de mavo.'

Als we denken aan de spontane groepen Open School, die ieder jaar opnieuw afhankelijk zijn van de gemeentesubsidie, dan is zo'n project te gebruiken en ook een steuntje in de rug, omdat deze actie heeft geholpen.

Op de wijs van Meert je dat er sprookjes zijn?

Meet je dat er mensen zijn
die altijd wilden leren,
mensen die toch ook als wij
die kans willen proberen.

Refr.
Open Scholen, die moeten blijven bestaan!
Ministers, ministers veege het toch niet van de baan!

Rijen mensen staan er nog
die hun scha in willen halen
Krygen vroeger niet de kans
Waar munten die dat gaan halen

Refr.

Insluizen dat moet toch niet
dat gaat aan 't doel voorbij-ij
Open School in deze vorm
ja dat is HET voor mij

Refr.

Hoe belangrijk of het is
dat we weer zijn gaan leren
dat vertellen wij u nu
dus daarom demonstreren.

Deelnemers Open School Noord-Holland Noord
uit Harenkarspel d.i. Tuitjeidorn, Dierksborn
en Maarland.

Een ander project uit de map gehaald:

Creatief taalgebruik, Open School voor Jong Volwassenen: 'Nederlands vind ik vaak vervelend, maar vanavond heb ik er geen moeite mee'

Dit project is een stuk dikker. Het is samen met mensen van de Taaldrukwerkplaats in Amsterdam uitgevoerd.

Het is vooral beschreven omdat begeleiders het zo moeilijk vinden binnen het thematisch werken aandacht te besteden aan Nederlands. Nederlands is immers méér dan t's en d's. Het team heeft bij-scholing gehad van de Taaldrukwerkplaats en daarna hebben Jos en Frederica van de Taaldrukwerkplaats in de groepen gewerkt. Er is aangesloten bij waar de groepen mee bezig zijn.

Het maken van dit verslag is een veel intensievere bezigheid geweest dan het vorige verslag, omdat er veel informatie moest worden verteld: over uitgangspunten en werkwijze van de Taaldrukwerkplaats, over ideeën, vragen en bedoelingen

van het team. Ook wilden alle betrokkenen de groepsbijeenkomsten met de 'gastdocenten' goed beschrijven vanwege het anders werken met taal, namelijk: 'hoe je taal die van jezelf is weer kunt ontdekken, hoe je over drempels heen kunt komen en makkelijker kunt praten en schrijven. Ontdekken dat taal meer is dan spellen, netjes praten, stijl en wat weetjes.'

Zo ontstonden in de groepen een paar prachtige boekjes en is er zelf gedrukt. Het verslag van de bijeenkomsten is voor deelnemers leuk om te lezen en kan hen informatie geven over hoe je anders aan Nederlands kunt werken. 'Als ik nu moet schrijven, ben ik minder geblokkeerd' zegt een deelnemster. Het verslag is goed te gebruiken op studiedagen van begeleiders.

Een ander verslag geeft weer goed aan, waar ook steeds naar gezocht wordt door begeleiders:
Hoe een leerproces kan doorwerken in het dage-

DRUKKEN doe je
op de w.c.
op de taaldrukwerkplaats
en misschien
bij jullie op school
DRUKKEN
is net zo gewoon als
praten en schrijven
NEE
DRUKKEN
is net zo leuk als
praten en schrijven
NEE
sommige kinderen vinden
DRUKKEN leuker dan
praten en schrijven. **NOUJA**

dit is gedrukt

lijks leven

Dat verslag gaat over een groepje vrouwen dat vanuit het thema Gezondheid aan menopauze had gewerkt. Ze speelden met de gedachte een VIDO (Vrouwen In De Overgang)-groep op te richten. Dat was op dat moment niet mogelijk, maar de basisgroep waartoe de drie vrouwen behoorden, heeft het initiatief overgenomen. Ze zijn van plan om, nu de Open School ophoudt, zelfstandig door te gaan.

Hoe dat zelfstandig doorgaan gaat, voor welke problemen je dan komt te staan, waar je allemaal aan moet denken, dat te beschrijven zou weer een volgend project van de bank moeten worden, want dat zijn belangen die nú spelen voor deelnemers.

Dat brengt ons op de toekomst.

Hoe verder?

De basis van de bank ligt in de uitwisseling. Dat is niet zo gemakkelijk gegaan. Projecten werden te gauw papieren die weer in bureauladen verdwenen.

Regionaal zien begeleiders van volwassenenleergroepen elkaar wel eens, deelnemers heel weinig. Maar van regionale studiedagen, op de manier zoals de WOVO dat doet, is nog weinig sprake. De begeleiders uit de WOVO maken nu een begin om om hen heen andere begeleiders te zoeken die willen werken zoals zij, om materiaal te toetsen en uit te wisselen, om studiedagen te houden, nieuwtjes te verspreiden (bijvoorbeeld via een krantje), om te horen wat er in de groepen gebeurt.

Het beschrijven van het werk kan in de regionale

opbouw ook een steentje bijdragen. Een paar begeleiders zouden, daartoe vrijgesteld vanuit hun baan, of extra betaald uit een (Projectenbank-) pot, in de eigen regio het beschrijven en uitwisselen van procesverslagen voor de Projectenbank op gang willen brengen. Zij zijn een al bestaande 'voor-redactie'.

Maar zonder contactdagen heeft beschrijven weinig zin, zonder een vorm van uitwisseling tussen deelnemers te organiseren hebben verslagen voor deelnemers door deelnemers geen basis. Het ziet er niet fraai uit wat betreft geld en tijd voor dergelijke contactdagen.

WOVO-begeleiders zijn niet de enigen die om geld en tijd zitten te springen. Ook Losgos (landelijk overleg spontane groepen), Eva Bijt Door (vrouwengroepen) of Lont (buurthuisgroepen) zijn op zoek naar middelen. Maar we hebben de koppen bij elkaar gestoken en zoeken verder. En de Projectenbank blijft bestaan. Zij heeft er een belangrijke poot bijgekregen en zal ervoor vechten dat die poot kan blijven (be)staan; zij is na al die jaren nog niet moegestreden. Zo is het, hoop ik, ook voor de andere vrienden onderwijs- en maatschappijveranderaars, want dat zijn *Moer-lezers toch?*

We hebben elkaar nodig; we kunnen elkaar gebruiken. Moer-lezers kunnen gebruikers én makers van de Projectenbank worden!

Neem contact op, vraag het projectenoverzicht aan bij de redactie in Santpoort of met mij op de Open School als het je gaat om de Open School/ WOVO-projecten: SPOS, Laan van Vollenhove 3227, Zeist, tel. 03404 — 60860 (woensdag t/m vrijdag) tot 1 augustus; daarna 03435 — 2683.

Verder lezen over de Projectenbank

Projectonderwijs een achtergrondblaadje bij de Projectenbank, ook in Santpoort verkrijgbaar
Marjan Berkhout 'Ervaringsleren bij de Open School' in: *Welzijnsmaandblad* (TMW), februari 1980

Noot

1 Marjan Berkhout 'De Open School dreigt schoolse school te worden; hoe het bestaande vormingswerk ver-geefs probeerde invloed uit te oefenen op het leermateriaal van de Open School' in: *Moer* 1978: 1 (p. 29-31).